

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Одеська
політехніка» Міністерства освіти і науки
України за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування»
доктору наук з державного управління,
професору
Колісніченко Н.М.

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора, професора (за сумісництвом) кафедри митної справи та товарознавства Державного податкового університету **Бережнюка Івана Григоровича** на дисертацію **Макарової Олени Олегівни** «**Механізми державного управління митною справою в контексті забезпечення фіскальної політики України**», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Актуальність теми дисертації. Актуальність теми дослідження визначається важливістю реалізації фіскальної політики для економіки будь-якої країни. Ефективний розподіл суспільного блага має визначальний вплив на розвиток державних інституцій та виконання ними своїх функцій. В даному контексті фіскальна політика держави, особливо у кризовий період, потребує ретельного планування та контролю за якісним та своєчасним виконанням, адже від наповнюваності державного бюджету залежить виконання основних функцій держави.

Одним з важливих джерел надходжень до державного бюджету є адміністрований митними органами дохід від оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України. Саме тому дослідження ролі митних органів у забезпеченні реалізації фіскальної політики держави, особливо тих механізмів державного управління, які безпосередньо впливають на виконання митними органами своєї фіскальної функції, є надзвичайно важливими

для виявлення проблемних питань та надання пропозицій щодо подальшої ефективної інституційної розбудови митної справи в Україні.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена також постійним реформуванням митних органів, яке на сьогоднішній день не має успішних результатів, а також вимогами в змінах підходів до державного управління митною справою в контексті євроінтеграційних процесів в Україні та необхідністю ефективної інтеграції української митної системи в єдиний європейський митний простір.

Виходячи із зазначеного, обрана тема дослідження набуває як теоретичну, так і практичну актуальність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій Макарової О.О. свідчить про високий ступінь відповідності основних наукових положень, висновків і рекомендацій, які викладені у дисертації, вимогам відповідного типу досліджень. Робота відзначається глибоким теоретичним, методологічним та емпіричним обґрунтуванням своїх висновків.

Дисертаційна робота правильно визначає актуальність, об'єкт та предмет дослідження, а також мету і завдання, які відповідають заявленій темі. База наукових та статистичних джерел, на яку спирається дослідження, є широкою і включає багато джерел, як первинних, так і вторинних.

Перевагою даної роботи є докладний аналіз категоріального апарату, що забезпечує ясність і точність викладення наукового матеріалу. Також, авторка проводить не лише глибокий аналіз праць українських науковців, а і спирається на висновки експертів, аналіз матеріалів перевірок та експертних опитувань, що дозволяє вивчити проблематику у функціонуванні механізмів державного управління митною справою аналітично, а не лише описово.

Наукова новизна результатів дослідження та їх практичне значення відповідають високим стандартам. Методологічний підхід, що використовується, здатний глибоко вивчати досліджувані явища і дає можливість зрозуміти важливі аспекти у змінах до підходів державного управління митною справою в Україні.

Визначальною рисою роботи О.О. Макарової є функціональний аналіз діяльності митних органів, а саме – врахування необхідних змін в побудові суб'єктно-об'єктних відносин в сфері митної справи в Україні. Це розглядається як додатковий спосіб покращення виконання фіскальної функції митними органами з урахуванням необхідності посилення безпекових функцій.

Дисертаційна робота також надає конкретні пропозиції щодо удосконалення фінансово-економічних механізмів управління митною справою. Ці пропозиції надають змогу очікувати на покращення показників результативності в діяльності митних органів. Але всі описані процеси зі збільшення фінансування діяльності митних органів принесуть помітний результат тільки в разі поступового нарощування фінансово-економічного потенціалу митної служби як стабільної державної інституції із чітко визначеним довгостроковим планом розвитку і неухильним його виконанням.

Крім того, Макарова О.О. вносить цінні наукові та практичні пропозиції з питань розвитку митної справи в Україні. Конкретно, вона вважає, що сервісоорієнтованість має стати ключовим напрямком подальшого розвитку митної системи України в рамках взаємодії митних органів із суб'єктами ЗЕД. Також, на її думку, для створення ефективної та добросовісної митниці важливе значення має перегляд структури оплати праці, потребують перегляду підходи до атестації митників та перевірки їх добросовісності. Ці пропозиції, на думку авторки, мають велике значення в умовах євроінтеграційних процесів, оскільки сприятимуть підвищенню довіри суспільства до митних інституцій та підвищенню ефективності їх роботи.

Авторка також висвітлює важливі аспекти впровадження криміналізації так званої «товарної» контрабанди в контексті наближення до стандартів Європейського Союзу. Для отримання відчутного економічного ефекту від запровадження кримінальної відповідальності за товарну контрабанду, дисертанткою запропоновані механізми, які мають бути задіяні з боку державно-управлінського апарату.

Узагальнюючи, дослідження Макарової О.О. відзначається високим рівнем наукової обґрунтованості та оригінальним підходом до досліджуваної

проблематики, що робить її роботу значущою для наукового співтовариства та практичної діяльності митних органів в Україні. Загальні висновки дослідження, безумовно, є важливими та мають значення для подальших досліджень удосконалення механізмів державного управління митною справою, а також для розробки стратегій розв'язання актуальних проблем в умовах трансформації держави та публічного управління.

Оцінка змісту та оформлення дисертації. Дисертація досить добре висвітлює обрану тему та успішно досягає поставленої мети та завдань дослідження. Її структура відповідає запланованому плану і характеризується науковим стилем, логічністю та послідовністю у викладенні матеріалу. Ознайомлення з текстом дисертації переконує, що вона відповідає вимогам Міністерства освіти та науки України.

Повнота представлення наукових положень та висновків, які висунуті в рамках дослідження, демонструється через їх апробацію в фахових українських та міжнародних виданнях, а також оприлюднення на міжнародних та національних науково-практичних конференціях.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Повнота викладу наукових положень та висновків, сформульованих у дослідженні, підтверджується апробацією матеріалів в публікаціях у фахових вітчизняних та іноземних виданнях, їх оприлюдненням на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковані у 20 працях: 3 статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 – у періодичному виданні Латвійської Республіки та 16 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах. А отже, кількість опублікованих праць відповідає вимогам, встановленим МОН України для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Детальний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій і основних положень дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертаційну роботу Макарової О.О. було перевірено на академічний плагіат за

допомогою ліцензійної програми. В результаті перевірки, порушень академічної доброчесності виявлено не було.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Слід зауважити, що оригінальність проведеного дослідження, методологічні підходи до розв'язання поставлених завдань, динамічність самого предмету дослідження, суб'єктивне розуміння опонентом деяких моментів дисертації, зумовлюють деякі **дискусійні положення**, які, на погляд опонента, потребують певного уточнення:

1. Аналізуючи реалізацію фіскальної політики держави митними органами України автор бере до уваги сукупні надходження митних платежів до Державного бюджету України в розрізі видів податків. На наш погляд, доцільно було б додатково провести аналіз податкового навантаження на одиницю товару та його динаміку, особливо під час кризових явищ та в умовах дії воєнного стану.

2. У підрозділі 3.1. «Організаційно-адміністративні механізми функціональної трансформації митних органів для ефективної реалізації фіскальної функції: створення сервісно-орієнтованої служби» вважаємо за необхідне до розкриття сервісної функції додати аналіз безпекової функції, яка має посилюватись для недобросовісних суб'єктів ЗЕД, особливо в контексті євроінтеграційних процесів.

3. У підрозділі 3.1. «Організаційно-адміністративні механізми функціональної трансформації митних органів для ефективної реалізації фіскальної функції: створення сервісно-орієнтованої служби» Макарова О.О. визначає механізми, які мають вплинути на подальшу організаційну та інституційну розбудову системи митних органів. Авторка визначає, аналізує та обґрунтовує ряд механізмів державного управління митною справою, проте, враховуючи, що дане обґрунтування є авторським поглядом та не є загальноуявним, то доречно було б представити вищезазначені механізми у схематичному вигляді, наприклад, таблиці, за визначеними у першому розділі критеріями класифікації механізмів державного управління.

4. Суттєвим доробком могли б стати пропозиції щодо організаційної структури митних органів після закінчення дії воєнного стану з урахуванням необхідності збільшення пропускнує спроможності західних і південних пунктів

пропуску та укріплення східних і північних кордонів держави, створення спеціалізованих безпекових підрозділів .

Втім, вищезазначені зауваження не впливають на високий ступінь оцінки дослідження Макарової О.О. та ніяким чином не зменшують його наукової і практичної цінності. Висловлені побажання мають характер обговорення і спрямовані на звернення уваги дисертанта на ще не вивчені аспекти наукової проблеми.

Наукові тези, висновки і рекомендації у дисертації мають відповідне теоретичне, методологічне і емпіричне обґрунтування. Це обумовлено великою кількістю джерел, що були проаналізовані дослідницею, а також підтверджено апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях і використанням сучасних загальнонаукових і специфічних наукових методів.

Тема дисертації є актуальною, її структура добре розроблена, і матеріал викладений логічно та послідовно. Отримані наукові результати в роботі в сукупності вирішують важливу наукову проблему. Робота виконана на високому теоретичному та методологічному рівні, вона є цілісною та завершеною.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам. В цілому, дисертаційна робота Макарової Олени Олегівни «Механізми державного управління митною справою в контексті забезпечення фіскальної політики України» є цілісним, самостійним і завершеним науковим дослідженням. Вона вирішує важливе науково-прикладне завдання і має як теоретичну, так і практичну цінність у галузі публічного управління та адміністрування. Усі наукові результати, представлені у дисертаційній роботі, були розроблені автором особисто. Сформульовані наукові положення, висновки, рекомендації та пропозиції були обґрунтовані автором самостійно на основі власних досліджень і аналізу відповідного законодавства. Авторка також опрацювала максимальну кількість джерел нормативно-правового характеру та емпіричного матеріалу для підтвердження своїх наукових висновків.

Таким чином, на основі вищевикладеного можна констатувати, що дисертаційна робота Макарової О.О. на тему: «Механізми державного управління митною справою в контексті забезпечення фіскальної політики України»,

повністю відповідає вимогам до оформлення дисертацій, які затверджені наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 зі змінам і доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759 та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, який затверджено постановою КМУ від 12.01.2022 № 44., а її автор – Макарова Олена Олегівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
професор,
професор (за сумісництвом)
кафедри митної справи та товарознавства
Державного податкового університету

Іван БЕРЕЖНЮК

« ____ » липня 2024 року